

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ભારતીય સંઘ અને અન્ય

વિ.

વિધા બગાડીયા

૫ મે, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિ દોશઈસ્વામી રાજુ અને ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પાસાયત]

વિદેશી વિનિમય સંરક્ષણ અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ નિવારણ અધિનિયમ,
૧૯૭૪:

કલમ ૩ (૧)–અટકાયતનો આદેશ–ઉચ્ચ અદાલતે અટકાયતનો આદેશ વાસ્તવમાં આપવામાં આવે તે પહેલાં તેને રદ કર્યો હતો અને અટકાયત કરનારને કસ્ટડીમાં લેવામાં આવ્યો હતો. અટકાયતના આદેશના વિલંબિત અમલ, પ્રતિનિધિત્વની વિચારણામાં વિલંબ વગેરેનો પ્રશ્ન ખરેખર કાલ્પનિક છે જ્યારે

અટકાયતના આદેશનો અમલ બિલકુલ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને અમલ પૂર્વેના તબક્કે પડકાર ફેંકવાની માંગ કરવામાં આવી હતી-તેથી, હાઈકોર્ટના આદેશને રદ કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રતિવાદીના પતિના સંબંધમાં વિદેશી વિનિમય સંરક્ષણ અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૭૪ની કલમ ૩ (૧) હેઠળ અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.પ્રતિવાદીના પતિને અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવે તે પહેલાં, પ્રતિવાદીએ અટકાયતના આદેશને રદ કરવા માટે હાઈકોર્ટ સમક્ષ હેબિયસ કોર્પસ અરજી દાખલ કરી હતી.અપીલકર્તાએ અટકાયતનો આદેશ ખરેખર આપવામાં આવે તે પહેલાં અને અટકાયત કરનારને કસ્ટડીમાં લેવામાં આવે તે પહેલાં રિટ અરજીની જાળવણી અંગે પ્રારંભિક વાંધો ઉઠાવ્યો હતો.જોકે, હાઈકોર્ટે રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપી હતી અને અટકાયતના આદેશને રદ કર્યો હતો.એટલે અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે ઠરાવ્યું :

૧. અટકાયતના આદેશના વિલંબિત અમલ, પ્રતિનિધિત્વની વિચારણામાં વિલંબ અને તેના જેવા પ્રશ્નો ખરેખર કાલ્પનિક પ્રકૃતિના હોય છે જ્યારે અટકાયતના આદેશનો અમલ બિલકુલ કરવામાં આવ્યો નથી અને અટકાયત

કરનાર વ્યક્તિ કસ્ટડીથી દૂર રહેતી હોય અને જ્યારે અમલ પૂર્વેના તબક્કે પડકાર ફેંકવામાં આવે. (૯૫૪-E)

ભારત સરકારના અધિક સચિવ વિરુદ્ધ શ્રીમતી અલકા સુભાષ ગાડિયા, [૧૯૯૨] Supp. 1 SCC ૪૯૬, સૈયદ તાહેર બાવમિયા વિરુદ્ધ ભારત સરકારના સંયુક્ત સચિવ, [૨૦૦૦] ૮ SCC ૬૩૦, ભારત સંઘ વિરુદ્ધ પારસમલ રામપુરિયા, [૧૯૯૮) ૮ SCC ૪૦૨, સુનીલ કુલચંદ શાહ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, [૨૦૦૦) ૩ SCC ૪૦૯, હર રામ પાંડે વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, (૨૦૦૩) ૧૦ JT ૧૧૪ અને ભારત સંઘ વિરુદ્ધ અમૃતલાલ મનચંદા, [૨૦૦૪) ૩ SCC ૭૫ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨. અટકાયતના આદેશનો અમલ કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં પણ રિટ અરજદારને કોઈ રાહત મળી હતી કે કેમ તેની પૃષ્ઠભૂમિમાં ઉચ્ચ અદાલતે આ કેસની વિચારણા કરી હોય તેવું લાગતું નથી.પરિણામે આદેશ બાજુ પર મૂકી દેવા માટે જવાબદાર છે.[૯૫૫-ઈ-એફ]

ફોજદારી અપીલ ન્યાયક્ષેત્ર – ફોજદારી અપીલ નંબર ૮૬/૧૯૯૯.

CWP No. ૨૮૬/૧૯૯૭ માં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૨૦.૨.૧૯૯૮

ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે : અનુપ જી. ચૌધરી, સી. વી. સુબ્બા રાવ, બી. કે. પ્રસાદ અને વી. કે. વેન્ના.

પ્રતિવાદી માટે : મહાબીર સિંહ, રોકેશ દહિયા, નિખિલ જૈન અને એમ. એ. ચિન્નાસામી.

ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પાસાયત દ્વારા કોર્ટનો ચુકાદો આપવામાં આવ્યો.

ભારત સંઘ, સંયુક્ત સચિવ કોફેપોસા, કસ્ટમ્સ કમિશન-II, મદ્રાસ અને તમિલનાડુ રાજ્ય પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવે છે, જેમાં વિદેશી વિનિમય સંરક્ષણ અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૭૪ (ત્યારબાદ 'કોફેપોસા અધિનિયમ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની કલમ ૩ (૧) હેઠળ રતન બાગડીયાના સંબંધમાં પસાર કરવામાં આવેલા અટકાયતના આદેશને રદ કરવામાં આવ્યો હતો. શ્રી રતન બાગડીયાને અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવે તે પહેલાં, તેમની પત્ની શ્રીમતી વિદ્યા બાગડીયાએ (અહીં પ્રતિવાદી) ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ (ટૂંકમાં 'બંધારણ') ની કલમ ૨૨૬

હેઠળ હેબિયસ કોર્પસ રિટ પિટિશન દાખલ કરી હતી, જેમાં અપીલકર્તા નં.૨ અહીં જે પ્રતિવાદી નં.૨ હતા..જે આધારો પર અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તેની કાયદેસરતાને સ્પર્શતા કેટલાક આધારો રિટ પિટિશનમાં ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા.વર્તમાન અપીલકર્તાઓએ જવાબી સોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું.અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવે તે પહેલાં અને અટકાયત કરનારને કસ્ટડીમાં લેવામાં આવે તે પહેલાં મુખ્યત્વે રિટ અરજીની જાળવણી અંગે વાંધો લેવામાં આવ્યો હતો.રિટ અરજદાર દ્વારા અટકાયતના આધારોની કાયદેસરતા અંગે ઉઠાવવામાં આવેલા વિવિધ મુદ્દાઓનું પણ ખંડન કરવામાં આવ્યું હતું અને એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે દર્શાવવામાં આવેલા આધારો અટકાયતના નિર્દેશ માટે સુસંગત અને સુસંગત હતા.ઉચ્ચ અદાલતે જે આધારો પર અટકાયતનો આદેશ આધારિત હતો તેની કાયદેસરતા સાથે વિસ્તૃત રીતે વ્યવહાર કર્યો હતો.પરંતુ અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવ્યો તે પહેલાં જ રિટ પિટિશનની જાળવણી અંગેના પ્રારંભિક વાંધાના સંદર્ભમાં, તેની સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનો નિકાલ ખૂબ જ અનૌપચારિક અને સંક્ષિપ્ત રીતે કરવામાં આવ્યો હતો, આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાને યોગ્ય રીતે સ્વીકાર્યા વિના એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે :

"હું આ બાબતમાં વધુ આગળ વધું તે પહેલાં, હું કહી શકું છું કે શ્રી શર્મા દ્વારા જે કેસ કાયદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે મુદ્દાની બહાર છે.

રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી કે અટકાયતના ક્રમમાં દર્શાવેલ આધારો કાયદેસર રીતે ટકાઉ નથી અને અટકાયતનો આદેશ બિનટકાઉ છે.

અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવે તે પહેલાં અને અટકાયત કરનારને અરજીને નકારી કાઢતાં પહેલાં ખૂબ જ ગુપ્ત રીતે જેલમાં કેદ કરવામાં આવે તે પહેલાં પણ ઉચ્ચ અદાલતે રિટ અરજીની ખૂબ જ જાળવણીક્ષમતા અંગેના સૌથી મહત્વપૂર્ણ પાસા સાથે વ્યવહાર કર્યો નથી.

તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા તર્ક સ્પષ્ટ રીતે સૂચવે છે કે રિટ અરજી જાળવવા યોગ્ય હતી અને આધારોની કાયદેસરતા પણ યોગ્ય રીતે ચકાસવામાં આવી હતી.તેથી હાઈકોર્ટના આદેશમાં કોઈ નબળાઈ જોવા મળતી નથી.કોઈ પણ સંજોગોમાં, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે અટકાયતનો આદેશ લગભગ નવ વર્ષ પહેલાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને શ્રી બાગરિયાની કથિત આશંકાઓ અને કથિત વાંધાજનક પ્રવૃત્તિઓને હાલમાં કોઈ સુસંગતતા નથી.

અટકાયત કરનાર અથવા તેના વતી કોઈ વ્યક્તિ અટકાયતના આદેશને

પડકારવા માટે હકદાર છે કે કેમ તે પ્રશ્નની આ અદાલત દ્વારા વિવિધ પ્રસંગોએ તપાસ કરવામાં આવી છે.આ વિષય પરના અગ્રણી ચુકાદાઓમાંના એક ભારત સરકારના અધિક સચિવ છે અને અન્યવિ.શ્રીમતી. અલકા સુભાષ ગાડિયા અને અબ્ર કેસ (૧૯૯૨ સપ્લિમેન્ટ (૧) એસસીસી ૪૯૬).ઉપરોક્ત ચુકાદાના પેરા ૧૨ માં, આ અદાલત દ્વારા નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૧૨.આનો અર્થ એ નથી કે કલમ ૨૨૬ અને ૩૨ હેઠળ અનુક્રમે હાઈકોર્ટ અને સુપ્રીમ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રની કોઈ ભૂમિકા નથી, એકવાર અટકાયત #punitive અથવા નિવારક-આ હેતુ માટે બનાવેલા કાયદા હેઠળ કરવામાં આવી હોવાનું દર્શાવવામાં આવે.આ મર્યાદાઓ તરફ ધ્યાન દોરવા માટે છે, જેનું ઉચ્ચ અદાલત અને સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા કેસોમાં તેમના સંબંધિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે પાલન કરવું પડે છે.આ મર્યાદાઓ સામાન્ય અને જાણીતી છે, અને વિવેક, ઔચિત્ય, નીતિ અને વ્યવહારની બાબત તરીકે સ્વ-લાદવામાં આવે છે અને તમામ કાયદા હેઠળના કેસો સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે તેનું પાલન કરવામાં આવે છે.બંધારણ આ સત્તાઓ પર કોઈ પ્રતિબંધ મૂકતું નથી, તેમ છતાં કાયદાના સ્વરૂપ અથવા ફરિયાદ કરાયેલા આદેશ અથવા નિર્ણય, સમાજના અધિકારો સામે વ્યક્તિના અધિકારો અને હિતોને સંતુલિત કરવાની જરૂરિયાત, જે સંજોગો હેઠળ અને જે વ્યક્તિઓ દ્વારા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, રાહતની પ્રકૃતિ વગેરેને ધ્યાનમાં

રાખીને ન્યાયિક નિર્ણય વર્ષોથી તેમને વિકસિત કરે છે. આ મર્યાદાઓને સમજાવવા માટે,

(i) ઉચ્ચ અદાલત અને સર્વોચ્ચ અદાલત તેમના વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને, અપીલ અથવા પુનરાવર્તનની અદાલતો તરીકે, માત્ર કાયદા અથવા તથ્યોની ભૂલોને સુધારતી નથી, (ii) ઉપરોક્ત અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લેવાની મંજૂરી રાહત માટેના વૈકલ્પિક ઉપાય તરીકે નથી જે દાવો અથવા કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત અન્ય પદ્ધતિ દ્વારા મેળવી શકાય છે. જ્યાં પીડિત વ્યક્તિ માટે કાયદામાં પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતમાં નિવારણ મેળવવા માટે અન્ય ટ્રિબ્યુનલ અથવા તો પોતાને પણ અન્ય અધિકારક્ષેત્રમાં ખસેડવા માટે ખુલ્લું હોય, ત્યાં કોર્ટ, રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને, કાયદા દ્વારા બનાવવામાં આવેલી મશીનરીને બાય-પાસ કરવાની મંજૂરી આપતી નથી; (iii) તે સામાન્ય રીતે એવા પ્રશ્નોના નિર્ધારણ પર પ્રવેશ કરતી નથી કે જે રિટનો દાવો કરવામાં આવે છે તે અમલ કરવાના અધિકારને સ્થાપિત કરવા માટે પુરાવાની વિસ્તૃત તપાસની માંગ કરે છે; (iv) તે વૈધાનિક સત્તા સાથે રોકાણ કરેલા સત્તાધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓના નિર્ધારણમાં ગુણદોષમાં દખલ કરતી નથી, ખાસ કરીને જ્યારે તેઓ નિપુણતા માંગતી બાબતો સાથે સંબંધિત હોય, સિવાય કે ન્યાયિક હસ્તક્ષેપની માંગ કરતા અપવાદરૂપ સંજોગો, જેમ કે, જ્યાં નિર્ણય દુર્ભાવનાપૂર્ણ હોય અથવા બાહ્ય વિચારણાઓ દ્વારા પ્રેરિત હોય અથવા કોઈ બંધારણીય જોગવાઈના કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવે,

(v) જ્યાં (ક) સંબંધિત કાયદા હેઠળ કામ કરતી સત્તાધિકારી પાસે જરૂરી સત્તા ન હોય અથવા જે આદેશ કાયદા હેઠળ પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે તે બાંહેધરીપાત્ર નથી અથવા સંબંધિત કાયદાની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરે છે અથવા જેની સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવે છે તે વ્યક્તિ તે વ્યક્તિ નથી કે જેની સામે આદેશ નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે, અથવા

(બી) જ્યારે સત્તામંડળે તેની સત્તા અથવા અધિકારક્ષેત્રને વટાવી દીધું હોય અથવા તેમાં નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ ગયું હોય અથવા ઈનકાર કર્યો હોય; અથવા (સી) જ્યાં સત્તામંડળે તેના મગજનો બિલકુલ ઉપયોગ કર્યો નથી અથવા અપ્રમાણિક રીતે અથવા અયોગ્ય હેતુ માટે તેની શક્તિનો ઉપયોગ કર્યો છે; (vi) જ્યાં કોર્ટ અંતિમ રાહત આપી શકતી નથી, ત્યાં કોર્ટ માત્ર વચગાળાની રાહત આપવા માટે અરજી સ્વીકારતી નથી. જો કોર્ટનો અભિપ્રાય હોય કે અરજદાર માટે અન્ય કોઈ અનુકૂળ અથવા અસરકારક ઉપાય ખુલ્લો નથી, તો તે તેની યોગ્યતા પર કેસની તપાસ કરવા માટે આગળ વધશે અને જો કોર્ટને લાગે કે અરજદારના કાનૂની અધિકારોનું ઉલ્લંઘન થયું છે, તો તે અંતિમ રાહત આપશે પરંતુ માત્ર વચગાળાની રાહત આપીને અરજીનો નિકાલ કરશે નહીં (vii) જ્યાં સત્તામંડળનો સંતોષ વ્યક્તિલક્ષી હોય, ત્યારે કોર્ટ દરમિયાનગીરી કરે છે જ્યારે સત્તામંડળે અન્ય સંસ્થાના આદેશો હેઠળ કામ કર્યું હોય અથવા જ્યારે ખોટી કસોટી અથવા કાયદાની ખોટી રચનાની અરજી દ્વારા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યું હોય અથવા તે એવી સામગ્રી પર આધારિત ન હોય કે જે તે

તર્કસંગત રીતે સંભવિત મૂલ્ય ધરાવે છે અને તે વિષય સાથે સુસંગત છે, જેના સંબંધમાં સત્તાવાળાએ પોતાને સંતુષ્ટ કરવાનો છે.જો ફરીથી સંતોષ એ સામગ્રીને ધ્યાનમાં લઈને આવે છે, જે સત્તાધિકારી યોગ્ય રીતે ન કરી શકે, અથવા જે બાબતો પર વિચારણા કરવાનું છોડી દે છે, જે તે ઈચ્છતી હતી, તો કોર્ટ પરિણામી આદેશમાં દખલ કરે છે.(viii) યોગ્ય કિસ્સાઓમાં જ્યારે વ્યક્તિના કેટલાક કાનૂની અથવા મૂળભૂત અધિકારને ગંભીર ખતરો હોય ત્યારે પણ અદાલત દરમિયાનગીરી કરે છે, જોકે વાસ્તવમાં તેના પર આક્રમણ કરવામાં આવતું નથી.

સૈયદ તાહેર બાવમિયા વિરુદ્ધ ભારત સરકારના સંયુક્ત સચિવ અને અન્ય. (૨૦૦૦ (૮) એસ. સી. સી. ૬૩૦), આ અદાલત દ્વારા નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"આ અદાલત અલકા સુભાષના કેસમાં (ઉપરોક્ત) એ બાબત સાથે પણ સંબંધિત હતી કે જ્યાં અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ ઉચ્ચ અદાલતે બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજી પર વિચાર કર્યો હતો.આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે કલમ ૨૨૬ અને કલમ ૩૨ હેઠળ ન્યાયી અધિકારક્ષેત્ર, જે પ્રકૃતિમાં વિવેકાધીન છે, તેનો ઉપયોગ એવા કેસમાં કરવામાં આવશે નહીં કે જ્યાં સૂચિત અટકાયત કરનાર સફળતાપૂર્વક આદેશની સેવામાંથી બચી જાય.જો કે, કોર્ટે નોંધ્યું હતું કે અદાલતો પાસે યોગ્ય કેસમાં ફાંસી પૂર્વેના

તબક્કે અટકાયતના આદેશમાં દખલ કરવાની જરૂરી સત્તા છે પરંતુ દખલગીરીનો અવકાશ ખૂબ જ મર્યાદિત છે.એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે અદાલતો અગાઉથી દખલ કરશે –

તેઓ પ્રથમ દષ્ટિએ સંતુષ્ટ થયા પછી જ અટકાયતના આદેશો સાથે અમલનો તબક્કો:

((i) આક્ષેપિત આદેશ જે અધિનિયમ હેઠળ પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે તે હેઠળ પસાર કરવામાં આવ્યો નથી.

((૨) તેને ખોટી વ્યક્તિ સામે ચલાવવાની માંગ કરવામાં આવે છે.

((૩) તે ખોટા હેતુ માટે પસાર કરવામાં આવે છે.

((iv) તે અસ્પષ્ટ, બાહ્ય અને અપ્રસ્તુત આધારો પર પસાર કરવામાં આવે છે; અથવા

((v) જે સત્તામંડળે તેને પસાર કર્યો હતો તેને આમ કરવાનો કોઈ અધિકાર નહોતો.

જેમ આપણે તેને જોઈએ છીએ તેમ, વર્તમાન કેસ ઉપરોક્ત પાંચ અપવાદોમાંથી કોઈપણમાં અદાલતની દખલગીરી હેઠળ આવતો નથી.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ અપવાદો સંપૂર્ણ નથી.અમે આ રજૂઆત સાથે સહમત થઈ શકતા નથી.અલકા સુભાષનો કેસ (ઉપરોક્ત) દર્શાવે છે કે માત્ર આ પાંચ પ્રકારના કિસ્સાઓમાં જ કોર્ટ અમલ પૂર્વેના તબક્કે કલમ ૨૨૬ અથવા કલમ

૩૨ હેઠળ તેના વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકે છે.અપીલકર્તાએ દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે જે આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તે અસ્પષ્ટ, અપ્રસ્તુત અને અપ્રસ્તુત આધારો પર હતો પરંતુ અટકાયતનો આદેશ અને જે આધારો પર ઉપરોક્ત આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો છે તે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો નથી, કારણ કે આદેશનો અમલ હજુ સુધી કરવામાં આવ્યો નથી.અપીલકર્તા પાસે તેની નકલ નથી, અને તેથી, તે દલીલ કરવા માટે અપીલકર્તા માટે ખુદ્દું નથી કે બિન –

અસ્તિત્વમાં રહેલો આદેશ અસ્પષ્ટ, બાહ્ય અથવા અપ્રસ્તુત આધારો પર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ભારત સંઘમાં આ અદાલતનો નિર્ણય અને અન્ય વિ.પારસમલ રામપુરિયા (૧૯૯૮ (૮) એસ. સી. સી. ૪૦૨) નોંધપાત્ર પ્રકાશ પાડે છે કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ અટકાયતના આદેશના અમલમાં વિલંબ, રજૂઆતની વિચારણામાં વિલંબ જેવા ઉપલબ્ધ આધારો પર અટકાયતના આદેશને પડકારવા માંગે છે ત્યારે તેને અપનાવવા માટે યોગ્ય માર્ગ શું હશે.આ પ્રશ્નો ખરેખર કાલ્પનિક પ્રકૃતિના હોય છે જ્યારે અટકાયતના આદેશનો અમલ બિલકુલ કરવામાં આવ્યો નથી અને અટકાયત કરનાર વ્યક્તિ સેવા અને કેદથી દૂર રહે છે અને જ્યારે ફાંસી પૂર્વેના તબક્કે પડકાર ફેંકવાની માંગ કરવામાં આવે છે.તે નીચે પ્રમાણે જોવામાં

આવ્યું હતું:

"અમારા મતે, હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા પેર્લિંગ અપીલમાં એક ખૂબ જ અસામાન્ય આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હોય તેવું લાગે છે. આ અપીલમાં ભારત સંઘ દ્વારા તેને પડકારવામાં આવ્યો છે. સત્તાવાળાઓ દ્વારા પ્રતિવાદી વિરુદ્ધ ૧૩.૯.૧૯૯૬ પર કોફેપોસા અધિનિયમની કલમ ૩ (૧) હેઠળ અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. આત્મસમર્પણ કરતા પહેલા પ્રતિવાદીએ ૨૩.૧૦.૧૯૯૬ પર હાઈકોર્ટમાં રિટ પિટિશન દાખલ કરી હતી અને સૂચિત આદેશ પર વચગાળાનો સ્ટે મેળવ્યો હતો, જે લાગુ કરવામાં આવ્યો ન હતો. વિદ્વાન સિંગલ જજે પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી જાહેરાતની વચગાળાની રાહત ખાલી કરી દીધી હતી. ત્યારબાદ, પ્રતિવાદી ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ અપીલમાં ગયો અને ફરીથી ૧૦.૧.૧૯૯૭ પર જાહેરાત વચગાળાની રાહત મેળવી જે સમયાંતરે લંબાવવામાં આવી હતી. રિટ અપીલનો હજુ સુધી નિકાલ કરવામાં આવ્યો નથી.

જ્યારે રિટ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી ત્યારે પ્રતિવાદીએ આત્મસમર્પણ કર્યું ન હતું. આ સંજોગોમાં, જે યોગ્ય આદેશ પસાર કરવો જરૂરી હતો તે હતો પ્રતિવાદીને અટકાયતના આદેશ અનુસાર પહેલા આત્મસમર્પણ કરવા અને પછી અટકાયતના આધારોનો અભ્યાસ કરવાની અને બંધારણની કલમ ૨૨ (૫) દ્વારા જરૂરી ઉપરોક્ત આધારો સામે પોતાનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાની તક મળ્યા

પછી તેની તમામ ફરિયાદોની યોગ્યતા પર તપાસ કરાવવી.

સુનીલ કુલચંદ શાહ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અન્ય (૨૦૦૦ (૩) એસ. સી. સી. ૪૦૯) આ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે અવલોકન કર્યું હતું કે કોઈ વ્યક્તિ ફરાર થવાનો પ્રયાસ કરી શકે છે અને ત્યારબાદ તે વલણ અપનાવી શકે છે કે જે સમયગાળા માટે અટકાયતનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો તે સમાપ્ત થઈ ગયો છે અને તેથી અટકાયતનો આદેશ નિર્રથક છે. એવું સ્પષ્ટ રીતે માનવામાં આવ્યું હતું કે એ જ અરજી ભલે ઉઠાવવામાં આવે તો પણ તેને આધારહીન ગણાવીને નકારી કાઢવાને પાત્ર છે. જ્યારે અટકાયતકર્તાએ અદાલતના આદેશો મેળવીને આદેશની સેવા અને/અથવા કસ્ટડીમાં અટકાયતને અટકાવી દીધી હોય ત્યારે તે વધુ હોવું જોઈએ. હકીકતમાં, સૈયદ તાહેરના કેસમાં (ઉપરોક્ત) હકીકતની સ્થિતિ દર્શાવે છે કે ૧૬ વર્ષ વીતી ગયા હતા છતાં આ અદાલતે આ અરજીને નકારી કાઢી હતી કે આદેશ વાસી થઈ ગયો હતો.

તાજેતરમાં હરે રામ પાંડે વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્યમાં આ પાસાઓ પર ફરી એકવાર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો હતો. (૨૦૦૩ (૧૦) જે. ટી. ૧૧૪) અને ભારત સંઘ વિરુદ્ધ અમૃતલાલ મનચંદા અને અન્ય. (૨૦૦૪ (૩) એસ. સી. સી. ૭૫) આ બાબતની વિસ્તૃત અને સંપૂર્ણ વિચારણા પછી.

અટકાયતના આદેશનો અમલ કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં પણ રિટ અરજદારને કોઈ રાહત મળી હતી કે કેમ તેની પૃષ્ઠભૂમિમાં ઉચ્ચ અદાલતે આ કેસની વિચારણા કરી હોય તેવું લાગતું નથી.આ ગૂઢ અવલોકન કે નિર્ણય "મુદ્દાની બહાર છે", તે માત્ર અસ્પષ્ટ જ નથી લાગતું પરંતુ તેમાં મનની વિવેકપૂર્ણ અરજીનો અભાવ છે.પરિણામે, ઓર્ડર બાજુ પર મૂકવા માટે જવાબદાર છે.પારસમલ રામપુરિયાના કેસમાં (ઉપરોક્ત) અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું તેમ પ્રતિવાદી કસ્ટડીમાં આત્મસમર્પણ કરવા અને સંબંધિત વ્યક્તિને કાયદામાં ઉપલબ્ધ હોય તેવી અરજીઓ લેવા માટે તે ખુલ્લું છે.આ પાસાઓ ફરી એકવાર અમૃત લાલ મનચંદા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં પૂરતા પ્રમાણમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા હતા.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.ઉચ્ચ ન્યાયાલયના આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજી ફગાવી દેવામાં આવશે.

વી. એસ. એસ.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.